

פרשת בא

"החודש הזה לכם – עוד לא אבדה תקוותי"

רש"י בראשית פרשת פקודי פסוק א

בראשית - אמר רבי יצחק לא היה צריך להתחיל את התורה אלא (שמות יב ב) מהחודש הזה לכם, שהיא מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל, ומה טעם פתח בבראשית, משום (תהלים קיא ו) כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גרים, שאם יאמרו אומות העולם לישראל לסטים אתם שכבשתם ארצות שכמה גרים, הם אומרים להם כל הארץ של הקדוש ברוך הוא היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו, ברצונו נתנה להם וברצונו גילה מהם ונתנה לנו:

שפתני חכמים בראשית פרשת פקודי פסוק א אות ב

משא"כ מילה וגיד הנשה שלא נצטוו בהם אלא יחידים, (בעדם ובעד כל ישראל), וכל זמן שלא נצטוו הם כל ישראל אינם נחשבות מכלל מצותיה, דתורה צוה לנו משה כתיב (דברים ל"ג ד):

רמב"ן שמות פקודי פסוק ב

וטעם החדש הזה לכם ראש חדשים, שימנו אותו ישראל חדש הראשון, וממנו ימנו כל החדשים שני ושלישי עד תשלום השנה בשנים עשר חדש, כדי שיהיה זה זכרון בגס הגדול, כי בכל עת שנזכיר החדשים יהיה הנס נזכר, ועל כן אין לחדשים שם בתורה, אלא יאמר בחדש השלישי (להלן י"א), ואומר יהיה בשנה השנית בחדש השני בעלה הענן (במדבר י"א), ובהדש השביעי באחד לחודש וגו' (שם כ"א), וכן כלם:

וכמו שתהיה הזכירה ביום השבת במנותנו ממנו אחד בשבת ושני בשבת, כאשר אפרש (להלן כ"ח), כך הזכירה ביציאת מצרים במנותינו החדש הראשון והחדש השני והשלישי לגאולתינו, שאין המנין הזה לשנה, שהרי תחלת שנותינו מתשרי, דכתיב (להלן לד כ"ב) וחג האסיף תקופת השנה, וכתיב (שם כ"ג ט"ז) בצאת השנה, אם כן כשנקרא לחדש ניסן ראשון ולתשרי שביעי, פתחנו ראשון לגאולה ושביעי אליה. וזה טעם ראשון הוא לכם, שאיננו ראשון בשנה, אבל הוא ראשון לכם, שנקרא לו לזכרון גאולתינו:

אזכרים לתורה

"ראשון הוא לכם לחודשי השנה" – לפי שעד עתה מנו את תחילת השנה מתשרי, שבו נברא העולם. אבל לעולם יש תכלית ו"גשמה", והיא – ממשלת חוקי התורה על האנשים, ואם אין ישראל מקבלים את התורה, אני מחזיר את העולם לתוהו ובהו, וממילא כשאני גואל את ישראל על מנת ש"תעבדון את האלוקים" על תר סיני, הגני מצווה "לכם" שהחודש הזה הוא לכם ראשון לחדשי השנה, שלא תמנו יותר את השנים מבריאת העולם המתמוטט – עולם של תהו, אלא מחדש הגאולה הכפולה, מעשיות ההכנות לקיום התנאי שלי עם מעשה בראשית, מהתחלת עולם של תורה.

ילקוט מרגליות

נמצינו למדים שישראל מונים ללבנה ואומות העולם לחמה. לא דיים לישראל, אלא אחד לשלשים יום מגביהים עיניהם לאביהם שבשמיים (מכילתא בא). ישראל מונים ללבנה, לפי שהלבנה היא סמל בית ישראל. כידוע הלבנה לית לה מדגדגמה כלום, והיא מקבלת האורה כפי מצבה נוכח השמש. כך יודעים ישראל, "כי שמש ומגן ה' אלוקים, חן וכבוד יתן" (תהילים סד). כיוון ישראל לה' אורם וישעם כן יאציל ה' עליהם מהודו להאיר להם באור אלוקים חיים.

נתיבות שלום – "החודש הזה לכם"

...במכילתא דרשו על פסוק זה, החודש הזה לכם, לא מנה בו אדם הראשון, כלומר שמימות אדם הראשון עד יציאת מצרים היו מונים לחמה, ורק מעת יצ"מ שנצטוו במצוות קידוש החודש התחילו למנות ללבנה. ראשון הוא לכם, ולא לעכו"ם, נמצינו למדים שישראל מונים ללבנה והעכו"ם לחמה.

וג' ב' העניין הזה, ולמה דווקא במצורת זו התורה מדגישה לכם ולא לעכו"ם? וכן יש להבין למה נאמר "בארץ מצרים", שאין התורה מפרשת בכל דבור היכן נאמר?

ותענין – בהקדם מה שמצינו בהו"ל שהפליגו מאד בגודל ענין קידוש הלבנה, וכמו שזרשו מן הפסוק החדש הזה לכם בסנהדרין (מה עמוד א) – כל המברך על החדש בזמנו כאילו מקבל פני השכינה.

וי"ל דענין ישראל מונין ללבנה הוא שהלבנה יש זמנים שהיא כשיא החושך ואין רואים בה שום ניצוץ של אור, אך גם בשיא החשכות יודעים שהיא תתחיל שוב להאיר כפראשונה ותחזור למלואה. וסובלות צרות כך הם חיי ישראל כדוגמת הלבנה. כל סדר החיים של עם ישראל רצוף זמנים של חושך ואפילה, רוב ימיהם בגלויות רבות ורעות, אך ישראל מונין ללבנה ואף בשיא החשכות יודעים ששוב ישונו להאיר כפראשונה. וכמו שאמרו בברכת הלבנה, חוק וזמן נתן להם שלא ישנו את תפקידם שמים ושמים לעשות רצון קונם, שגם בזמן שיא החשכות שמים ושמים הם לעשות רצון קונם, כך ישראל, שכל שאינו בהסתר פנים אינו מהם, שמים ושמים לעשות רצון קונם גם בעת החשכות הגדולה ביותר. וזהו פירוש החדש הזה לכם, לכם ולא לעכו"ם, שישראל זמנים ללבנה כמך שסוד קיומם הוא מתוך חושך ואפילה עדי ישונו להאיר כמי עולם, ועד כדי כך שכל שאינו בהסתר פנים אינו מהם. ועל כך צוה הקב"ה לישראל על ענין קידוש החדש במצורה הראשונה שבתורה קודם מצוות קרבן פסח, כדי לרמז על ענין זה שהוא יסוד ושורש האמונה, שישראל מונין ללבנה וגם בעת שיא החשכות שאין זה סתם חושך בעלמא אלא זה בהשגחה פרטית מהשי"ת, וחוק וזמן נתן להם שלא ישנו את תפקידם.

והו"ל (ב"ר ו'ג) דימו ענין זה שישראל מונין ללבנה ועכו"ם מונין לחמה, דחמה שולטת ביום ואינה שולטת בלילה והלבנה שולטת בלילה וביום. רמזו בזה שהגויים עובדים את ה' רק בזמן שאור להם, אבל בלילה במצב של חשכות אינם עובדים לה', והם מבעטים ויוצאים, ואינם יודעים מן העבודה של ואמנותך בלילות. אבל ישראל מונין ללבנה השולטת ביום ובלילה, הם עובדים את השי"ת בכל המצבים שהם נמצאים בחשיכה כאורה, ותמיד מאמינים שמה שה' יתברך עושה הכל לטובה, אפילו במצבים של חשכות ומצוקה, והכל שווה אצלם. וזהו מלוח ראשונה שנצטוו בה ישראל, שמבחינה מסוימת הרי זה מצוה הגדולה ביותר, שאפילו במחשכים כאשר לא נראה שום ניצוץ של אור גם אז מאמינים ישראל באמונה שלימה באהבת השי"ת לעמו ישראל, שכל הגהגתו עמם היא רק לטובה מגדל אהבתו ית' אליהם. וכמו שמצינו בא"א, שאחו"ל עשרה נסיונות נתנסה א"א, ובשלמא הנסיון הראשון באור כשדים והנסיון האחרון בעקידת יצחק מובן משמעות הנסיון, אבל בשאר הנסיונות, כגון ויהי רעב בארץ, ותלקח האשה בית פרעה וכיו"ב הרי לא היתה לא שום ברירה, אלא כל הנסיון היה בזה שלא הרחיק אחר מידותיו של הקב"ה וקרוב באהבה תהגותו ית'....

ומשמעות יתירה בענין ישראל מונין ללבנה, שהלבנה אינה מאירה תמיד בחמה, עתים חשוכה היא בחלקה, ולקראת סוף החדש בעלם אורה ונחשבת לגמרי, ודווקא אז הוא ראש חודש בעת שהלבנה בתפילת החשכות. עד"ו היא ענינם של ישראל, הכוח המיוחד של ישראל עם הנבחר הוא שהקב"ה בחר בהם בכל המצבים שהם נמצאים ואף במצבים הגורעים ביותר כשהם בחשכות מוחלטת. ובהיותם במצבים בבית עבדים או בחר בהם הקב"ה וקרא להם בני בכורי ישראל, שע"ו נאמר ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי.

...וזהו ענין מצוות החדש הזה לכם, שבמצוה זו מתגלה המתנה שנתן השי"ת לישראל, שבהר בהם להיות העם הנבחר בארצות דלעילא אף כאשר אין עדיין אתערותא דלתתא, שזה היה ענין גאולת מצרים. וכמו"א בתורת אבות ממרן הס"ק מסלונים זי"ע על אמרו ראשון הוא לכם, שאילו ותשרי הם בבחינת אנו לדודי ודודי לי, שהתחלה היא באתערותא דלתתא של יהודי, ואילו ניסן היא בחינת דודי לי ואני לו, מתחיל באתערותא דלעילא, וזה ראשון הוא לכם, שהקב"ה מתחיל להשפיע לכם בראשונה, אפילו אם יהודי ריק מכל, בחר בו ה' באתערותא דלעילא. וזו המצוה הראשונה בה היה צריך להתחיל את התורה, שבה מתגלה ענינו של העם הנבחר, שאף בשיא החשכות מסוגלים להתחדש כבתחילה באיזה מצב שהם נמצאים, ואפילו בהיותם משוקעים במ"ט שערי טומאה. וזהו לכם ולא לעכו"ם, דכות זה אינו שייך לעכו"ם כי אם לעם הנבחר שפגומותם

הביקור והבזקת כן. וע"כ במצווה זו שבה נבחרו לעם הנבחר נאמר בארץ מצרים, להורות שבארץ מצרים בשיא הטומאה כאשר הם במצב הגרוע ביותר משוקעים במ"ט שערי טומאה, או נאמרה להם מצווה קידוש החדש ראשון הוא לכם, כי יהודי איך שהוא ומה שהוא הריהו בן לעם הנבחר.

עוד מוזמן במצוות החדש הזה לכם, שיהודי מצווה להתחדש תמיד כבריה חדשה, וכמו שאומרים במדרש הלבנה, וללבנה אמר שתתחדש עטרת תפארת לעמוסי בנן שהם עתידים להתחדש כמותה. המצווה הראשונה שנצטוו ישראל... שראש לכל צריך יהודי תמיד להתחדש. וזהו ענין ישראל מובין ללבנה, שהיא מריה על הירוש והתחדשות... וכמו שהלבנה שבכל חדש בתחילתו מטוסה ונחשבת מאד, ואז מתחדשת ושמה להעיר כבראשונה, כך הם ישראל שהם עתידין להתחדש כמותה, אך בחשכות הגדולה ביותר כאשר לא נראה לעין שום ניצוץ של אור, ישראל מובין ללבנה המתחדשת מתוך שיא החשכות. בכל מצב שיהודי נמצא גם המצבים הגרועים ביותר, רצון העליון הוא שימצא את הדרך להתחדש. וזו המצווה הראשונה בתורה, שאפילו בתכלית החשכות באין שום קרן אור להאיר אפלתו יתחדש יהודי כבריה חדשה....

אמת ליעקב שמרת פרק י

ובציר נא לעמנו מה היתה הרגשותם של בני ישראל במשך ימי מכת הושך, שהרי רואים הם שישראל לוקין יותר מן המצרים, שבמשך ג' ימים מתו יותר מב' מליונים גברים לבד משך וקנים ונשים, והלא לא ידעו טעם מכה זו, ובודאי שהיו ישראל תמהין ואומרים מה זה עשה ד' לנו. וזהו נחמתו במצב זה שאנו מתרעמין כביכול על הנהגת השי"ת בנוגע לכלל ישראל, אבל לפ"ז משמע שאנו קרובין לגאולה...

ישי"ר הירש במדבר פרק ט

(טז - כב) הענין היה שבש הרועה, שרועה ישראל גילה בו לצאן מרעותו היכן ומתי יחנו, מתי ולא יסעו. וכמובא כאן, לא היה אפשר לחזות מראש את רצונה ואת כוונתה של הנהגה זו. עיתים חנייה ממושכת, עיתים חנייה של ימים ספורים בלבד; עיתים חנייה של לילה אחד, של יום ולילה, של יומיים, חודש או שנה. וכמובא על ידי רמב"ן, לא היה כל סימן שיוודע מראש את משך זמן החנייה, ולפיכך כל אימת שהענין נתן סימן לחנייה, היה עליהם לעשות את כל התכנות לחנייה ממושכת - על מנת כן שאולי יהיה עליהם לפרק את הכל בעבור שעות אחדות כדי ללכת אחרי הענין. הנה זו תורת המסע במדבר, שלמדנו ממנה לדורות עולם היאך ללכת אחרי ה' באמונה ובמסירות. למדנו ממנה לקבל את הנהגת ה', אפילו איננה מובנת לנו: עיתים הוא מורה לנו לעזוב את מה שהתחלנו לאהוב זה עתה, ועיתים הוא מטיל עלינו לתחוק מעמד במצב בלתי רצוני, ואף על פי כן נקבל ונקיים בשמחה את כל מה שהוא מצווה עלינו, שכן בהיותנו תחת שבט הנהגתו נחוש באישי תמיד, ועצם נאמנותנו וציותנו לה' הוא שיעניק לנו אושר. ותמיד נחיה מוכנים להשליך את הלבנו על ה', נלך אחריו למטרות לא ידועות ומדרכים לא מובנות, נירחל ונצפה לו בסבלנות או נלך אחריו באומץ - הכל על פי הוראת הנהגתו.

אולם אם נעין עוד בתרגילים - מיבחינים אלה, שה' חונן בהם את עמו לדורות עולם, הרי נראה שלא המאמצים של מסעות ארוכים, אלא בעיקר ההמתנה הסבלנית בחנייה ממושכת היא המובלטת כאן כניסיון לעזוב. אין הכתוב אומר דבר על משך זמן המסעות, אך הוא מזכיר פעמים אחדות את ההמתנה בשחיה ממושכת. מיד בפסוק יז הרי הוא אומר: ואחרי כן יסעו וגו' - הם נסעו רק אחרי שנעלה הענין, ולא קודם לכן. ובפסוק יח - אחרי שכבר נאמר: על - פי ה' יסעו וגו' ועל - פי ה' יחנו - הרי הוא אומר שנית: כל - ימי אשר ישכון הענין וגו' יחנו. וכן, בסופו של דבר, בפסוק יט: העובדיה, ש"ל לא יסעו" - אפילו ישכון שם הענין ימים רבים - היא הקרויה שמירת משמרת ה', והיא ההוכחה ששמעו בקולו. נראה אפוא, שהכתוב מדגיש בעיקר את הסבלנות של המתנה וצפייה ממושכת. דבר זה מובן אם נזכור את המדבר הגדול והגורא, שלא הסביר פנים לעובדים בדרכיו, ונזכור בייחוד שהעם ידע יפה שמהו חפצו לא היה במדבר אלא מחוצה לו, וכל שהייה באחד ממקומות המדבר רק הריחקה אותו ממהו חפצו המובטח; והדברים אמורים בייחוד בתקופה שעדיין לא נגזר עליהם להיות נודדים ארבעים שנה. בתרגילים אלה לנו את מידת הכניעה השקטה והסבלנות המצפה באמונה שעתידיים הם להיות זקוקים לה בנזונותם ב"מדבר העמים" (יחזקאל כ, לה) במשך מאות רבות של שנות גלות, ועלית אמר הנביא: "אם יתמהמה חכה - לו" (הבקוק ב, ג).